

กุสลา ธมฺมา

น.ท. น.พ. จักรพงศ์ ไพบูลย์ / ผู้เรียบเรียง

ภาพโดย น.ส. พิมพ์ใจ ไพบูลย์

" พฤษภกาสร อีกกุญชร อันปลดปลง
โททนต์เสน่งคง สำคัญหมาย ในกายมี
นรชาติวางวาย มลายสิ้น ทั้งอินทรีย์
สถิตย์ทั่วแต่ชั่วดี ประดับไว้ ในโลกาฯ "

กรมสมเด็จฯ พระปรมานุชิตชิโนรส

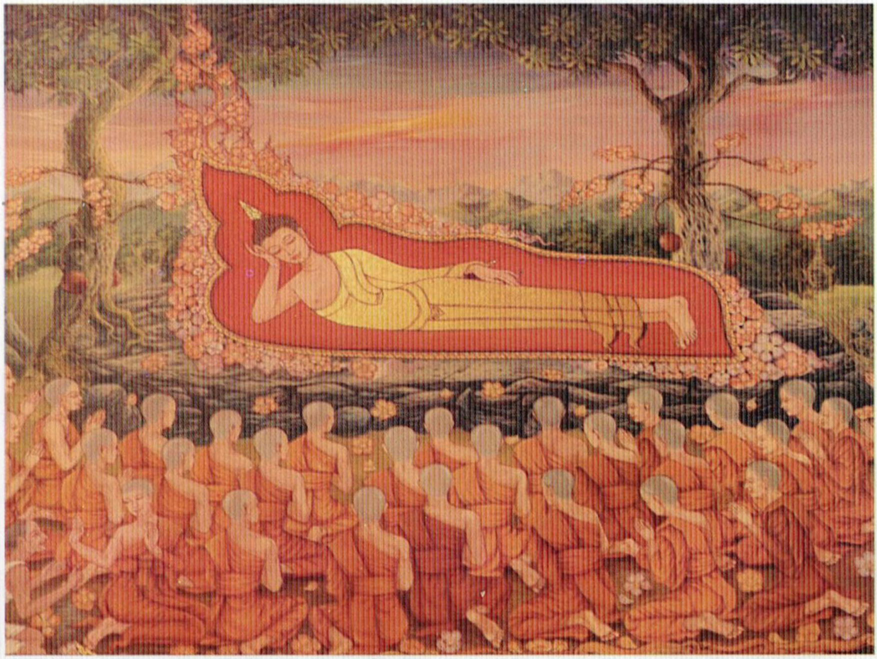
กุสลา ธมฺมา

พิมพ์ครั้งที่ ๑-๓	พฤษภาคม-พฤศจิกายน ๒๕๕๒	จำนวน ๔๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๔-๗	มกราคม-ธันวาคม ๒๕๕๓	จำนวน ๕๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๘-๙	กุมภาพันธ์-ตุลาคม ๒๕๕๔	จำนวน ๔๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๑๐	สิงหาคม ๒๕๕๕	จำนวน ๒๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๑๑	สิงหาคม ๒๕๕๖	จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๑๒	กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗	จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๑๓	มีนาคม ๒๕๕๘	จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๑๔	กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙	จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๑๕	กรกฎาคม ๒๕๖๐	จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๑๖	เมษายน ๒๕๖๒	จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

ผู้วายชนม์ เป็นแบบให้ ได้ศึกษา
เพื่อนำพา จิตให้ เกิดกุศล
ควรน้อมจิต อุทิศให้ ผู้วายชนม์
บันดาลดล ส่งให้ ท่านไปดี

ขอความเจริญในธรรม พึงมีแด่ทุกท่าน

“ ดูกรภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ เราขอเตือนพวกเธอว่า สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา พวกเธอจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิดฯ ”

มหาปรินิพพานสูตร ๑๐/๑๔๓

บทนำ

" **กุสลา ธมฺมา** " แปลว่า กุศลธรรม เป็นคำนำหน้าของบทสวดมนต์ ที่นิยมสวดในงานบำเพ็ญกุศลแด่ ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว จึงเป็นที่มาของชื่อหนังสือเล่มนี้ อันเป็นหนังสือที่ต้องการทำเพื่อแจกจ่ายในงานบำเพ็ญกุศลแก่ ผู้วายชนม์ ที่เรียกกันทั่วไปว่า งานศพ ซึ่งเป็นงานสุดท้ายในชีวิตของคนทุกคน ที่ตนเองไม่ได้มีโอกาสได้จัด มีแต่ญาติ มิตร ที่จะช่วยกันจัดให้ **เพื่อที่จิตใจของเราจะได้เกิดเป็นบุญกุศล ทั้งแก่ตนเอง และอุทิศให้แก่ผู้ล่วงลับได้ อย่างเต็มที่**

แม้งานเช่นนี้ จะเป็นงานที่ไม่มีใครต้องการให้เกิดขึ้น และมีความเศร้าเสียใจของญาติมิตรอยู่เสมอ แต่ผู้ที่ไปงานศพ จะได้รับสิ่งที่เป็นมงคล เป็นบุญ เป็นกุศลอย่างมาก แต่มักจะไม่เข้าใจกัน ทำให้ไม่ได้ประโยชน์เท่าที่ควร ทั้งต่อตนเอง ต่อเจ้าภาพ และต่อผู้วายชนม์ ในงานบำเพ็ญกุศลนี้ จะได้สมาทานศีลห้า ได้ฟังสวดพระอภิธรรม ได้ทอดผ้าด้วยตนเอง หรือได้ร่วมอนุโมทนาในการทอดผ้าบังสุกุล อานิสงส์ของบุญทั้งหมดนี้มากมายมหาศาล ประมาณไม่ได้ หนังสือเล่มนี้รวบรวมหลักธรรมทั้งหลาย ที่เกี่ยวข้องกับบุญกุศลที่เราจะพึงได้รับในงานนี้

ความดีทั้งหมดในหนังสือ ถือเป็นของ พระธรรม อันตรัสไว้ดีแล้ว ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงขอให้ถือว่าบทความนี้ไม่มีลิขสิทธิ์ ผู้ใดอ่านแล้วเกิดความพอใจ ขอให้นำไปเผยแพร่ได้ โดยไม่ต้องขออนุญาต และโปรดบอกกล่าวสักหน่อย เพื่อที่ผู้เขียนจะได้ปลื้มใจกับการทำดีของท่าน ถ้าท่านต้องการหนังสือเพิ่มเติมเพื่อแจกจ่าย หรือทำบุญ อย่าลังเลใจที่จะติดต่อตามที่อยู่ท้ายเล่ม

ความดีใด ๆ จากหนังสือนี้ ผู้เขียนขอให้มีแก่ บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ ครอบครัว พี่น้อง ผู้มีพระคุณ ตลอดจนผู้ที่ผู้เขียนเคยล่วงเกินมา และขอให้มีแก่ท่าน “ **ผู้จากไป** ” ผู้ถือเป็นเจ้าของงานนี้ ตลอดจนผู้อ่านทุกท่าน ขอให้เจริญในธรรมทุกท่านเทอญ

น.ท.น.พ. จักรพงศ์ ไพบูลย์

๒ เมษายน ๒๕๖๒

สารบัญ

พระร่วงโรจนฤทธิ์
วัดพระปฐมเจดีย์ จ.นครปฐม

สิ่งที่ควรทำ สิ่งที่ควรได้รับ เมื่อไปงานศพ

งานศพ เป็นงานเดียวที่ทุกคนไม่ต้องการจะมี แต่ก็เลี่ยงไม่ได้ เป็นงานที่มีความเสียใจ ความอาลัย ความคิดถึง เป็นงานพิธีทางสังคม แต่ในอีกแง่มุมหนึ่งสำหรับชาวพุทธ ก็ถือว่าเป็นงานบุญด้วย และเป็นงานที่ผสมผสานกับการทำบุญอย่างดียิ่งที่สุด เพราะงานนี้ เจ้าภาพได้จัดสิ่งที่เป็นบุญกุศลแก่ผู้มาร่วมงาน และถือว่าผู้วายชนม์เป็นเจ้าของงานด้วย จึงได้ร่วมบุญไปด้วยนั่นเอง ถ้ามองในแง่นี้ งานศพที่จริงแล้วก็เป็นงานมงคล เพราะให้ความดี ความเป็นมงคล แก่คนมาร่วมงาน ทั้งเตือนใจให้ไม่ประมาท ในความเห็นของผู้เขียนแล้ว งานศพเป็นงานมงคลยิ่งกว่างานวันเกิดและงานแต่งงาน สมควรเรียกว่างาน มหามงคล เพราะผู้ที่ไปงานศพ ถ้ารู้และตั้งใจ จะได้รับสิ่งที่เป็นบุญกุศล และเป็นมงคลอย่างประมาณไม่ได้

สิ่งที่ควรกระทำ และสิ่งที่ควรได้รับ เมื่อไปงานศพคือ

๑. **ควรขอขมาต่อ ผู้วายชนม์** ถ้าเป็นผู้ที่เรารู้จักและคุ้นเคยกันมาก่อน การที่เคยรู้จักสนิทสนมกันมา อาจมีอะไรที่ประพฤติผิดพลาด ล่วงเกินกันได้ ควรขอขมา (คือ ขอโทษ) แล้ว

ให้อโหสิกรรม (คือ ยกโทษ) ให้แก่ผู้ล่วงลับ ในทุก ๆ เรื่อง ที่เขาเคยล่วงเกินเรา สิ่งนี้คือ เราได้ กระทำ ทาน ที่เรียกว่า **อภัยทาน**

๒. **ควรแผ่เมตตา และอุทิศกุศล ต่อ ผู้วายชนม์** การ**แผ่เมตตา คือ นึกปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข** ถ้าเขาเคยล่วงเกินเรา ให้อภัยก่อน คือยกโทษให้ก่อน จากนั้นก็นึกให้เขามีความสุข การแผ่เมตตา เป็นบุญกุศลมาก มากยิ่งกว่าการให้ทานและการถือศีลด้วย การอุทิศกุศล คือ การมอบบุญให้แก่ผู้อื่น ให้นึกถึงกุศล หรือความดีงามที่ตัวเราได้ทำมาดีแล้ว จากนั้นก็อุทิศบุญให้ผู้ล่วงลับ หรืออาจกล่าวว่า ขอให้ผู้ล่วงลับมีส่วนแห่งบุญนี้ด้วย ส่วนนี้คือ เราได้ทำบุญแบบหนึ่ง เรียกว่า **ปัตติทานมัย** คือบุญสำเร็จด้วยการให้ส่วนบุญ เป็นวิธีหนึ่งใน การทำบุญ ทั้งหมดซึ่งมี ๑๐ วิธี (ศึกษาได้จาก บุญกิริยา ๑๐)

๓. **ควรตั้งใจ ร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา** เพราะจะก่อให้เกิดบุญกุศลอย่างยิ่งหลายประการ และในตอนท้าย เราจะได้น้อมนำบุญนั้น อุทิศให้แก่ ผู้วายชนม์

บุญกุศลที่จะพึงได้รับในงานศพนั้นมีมากมาย หลายอย่าง ได้แก่

ได้สรรเสริญ คุณพระรัตนตรัย
ได้กล่าวคำไตรสรณคมณ์ รับพระรัตนตรัยเป็นสรณะ
ได้สมาทานศีล ได้ฟังธรรม
ได้ถวายผ้า หรืออนุโมทนาผ้าบังสุกล
ได้บุญจากการอุทิศกุศลให้แก่ผู้อื่น
ได้เจริญมรณสติ

ทั้งหมดนี้ เป็นบุญใหญ่มาก เพียงแค่ศีลก็เป็นมหาบุญแล้ว แม้พระพุทธองค์ทรงสอนว่า แม้จะทำทานสักเพียงใด ก็ไม่มีอานิสงส์เท่าศีล (**เวลามสูตร**) การเจริญมรณสติ ก็จัดเป็นกรรมฐานที่สำคัญ มีประโยชน์สูงสุดอย่างหนึ่ง ในการเจริญภาวนา ผู้ตั้งใจ ย่อมได้รับบุญนี้อย่างเต็มที่

ขอให้หักห้ามความเสียใจ **ขออย่าได้พูดคุยหรือสนทนากันในงานบำเพ็ญกุศล** โดยเฉพาะเมื่อในเวลาพิธีสงฆ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด กับตัวของเราเอง และต่อผู้วายชนม์ที่เรามาร่วมงาน

ศีลและอานิสงส์

ในงานศพ การรับศีล ได้สมาทาน ศีล แม้เพียงคืนเดียวก็มีอานิสงส์มาก และถ้ามีกำลังใจจะรักษาศีลให้ได้นานกว่านั้น ยิ่งมีผลดีมากเป็นทวีคูณ

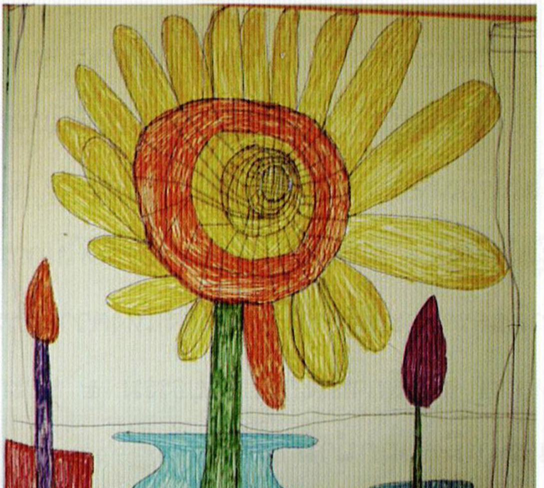
คำว่า **ศีล** แปลว่า ปกติ แต่ความหมายอีกอย่างคือ **ความประพฤติดีทั้งกายและวาจา** ถือเป็นข้อที่ควรสำรวมระวัง ไม่ล่วงละเมิด แม้ความหมายจะเป็นเรื่องของกายวาจา แต่แท้ที่จริงแล้ว **ศีลที่บริสุทธิ์ ต้องเริ่มที่ใจ** ต้องมีใจที่จะถือศีล คือ มีเจตนาที่จะงดเว้นการทำผิดศีลนั้น ๆ จึงจะเป็นการถือศีล การถือศีล ภาษาพระเรียกว่า **สมาทานสิกขาบท** แปลว่า รับสิกขาบท (ข้อที่ควรศึกษา ข้อที่ควรงดเว้น) มาเป็นข้อปฏิบัติ (การสมาทานศีลสามารถรับกับพระหรือทำได้ด้วยตนเอง ตามคำกล่าวในบทสวดหน้า ๕๓)

ศีล มีคุณค่ามากมาย ถ้าศึกษาในหมวดพุทธพจน์ ถึงคำสอนของพระพุทธองค์ใน “ **เวลามสูตร** ” จะพบว่า **แม้จะทำทานมากมายเพียงใด ก็มีอานิสงส์สู้ศีลไม่ได้เลย** ในพระสูตรถึงกับกล่าวว่า บริจาคถาดเงิน ถาดทอง โค ม้า ช้าง และแม้แต่สตรี อย่างละ ๘๔,๐๐๐ หรือให้ทานแก่ พระอรหันต์ หรือแม้แต่แก่พระพุทธองค์เอง ก็มีอานิสงส์ สู้การตั้งใจรักษาศีลห้าไม่ได้ ศีลมี

ผลในปัจจุบันทันที และมีผลดีงาม ข้ามภพข้ามชาติ ศีล ยังเป็นเรื่องที่พิเศษมาก ไม่เหมือนทาน คือ สำหรับ การให้ทาน ถ้าเราทำทาน เราได้อานิสงส์ที่ดีตามมา ถ้าเราไม่ทำทาน ก็เฉย ๆ ไม่ผิดอะไร แต่ ศีล ถ้าตั้งใจรักษา จะมีบุญใหญ่ คือมีอานิสงส์ที่ดีมาก ๆ ไม่ใช่เพียงแค่เป็นคนธรรมดา รูปร่างสวยงาม หรือร่ำรวยเป็นเศรษฐีเท่านั้น แต่อานิสงส์เกินกว่านั้นอีก คือ เป็นระดับ เทวดา พระราชา พระเจ้าจักรพรรดิ แต่ถ้าทำผิดศีลก็จะมีโทษมาก พระพุทธองค์ทรงสอน ผู้ทำผิดศีล ย่อมเกิดในนรก เหมือนถูกนำมาโยนลงนรก ส่วนผู้รักษาศีล ย่อมเกิดบนสวรรค์ เหมือนถูกเชิญมาประดิษฐานไว้บนสวรรค์ ดังพุทธพจน์นี้

" ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณี ... สิกขมานา ... สามเณร .. สามเณรี ... อุบาสก ... อุบาสิกา ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ ย่อมเกิดในนรกเหมือนถูกนำมาโยนลง ธรรม ๕ ประการเป็นไฉน คือ เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ๑ ลักทรัพย์ ๑ ประพฤติผิดในกาม ๑ พูดเท็จ ๑ ดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอัน เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ๑ ดูกรภิกษุทั้งหลาย อุบาสิกาประกอบด้วยธรรม ๕ ประการนี้แล **ย่อมเกิดในนรกเหมือนถูกนำมาโยนลง**

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อุบาสิกาประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ ย่อมเกิดในสวรรค์เหมือนถูกเชิญมาประดิษฐานไว้ ธรรม ๕ ประการเป็นไฉน คือ เป็นผู้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ๑ งดเว้นจากการลักทรัพย์ ๑ งดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม ๑ งดเว้นจากการพูดเท็จ ๑ งดเว้นจากการดื่มน้ำเมาคือ สุราและเมรัยอันเป็นฐานะแห่งความประมาท ๑ ดูกรภิกษุทั้งหลาย อุบาสิกาประกอบด้วยธรรม ๕ ประการนี้แล **ย่อมเกิดในสวรรค์เหมือนเชิญมาประดิษฐานไว้** " ***ปัญจกนิบาต อังคุตตรนิกาย ๒๒/๒๕๑***

อานิสงส์ของ ศีลห้า คำกล่าวของพระเถระ ในพระไตรปิฎก

" **เรารักษาเบญจศีลให้บริบูรณ์ตลอดเวลาเท่านั้น** ... เราได้ระลึกถึงศีลของเรา ด้วยกุศลกรรมที่ได้ทำแล้วนั้น เราได้ไปสู่ภพดาวดึงส์ ได้เป็นจอมเทวดาเสวยราชสมบัติในเทวโลก ๓๐ ครั้ง ....ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๗๕ ครั้ง ได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์โดยคณานับมิได้... เรา... เคลื่อนจากเทวโลก มาเกิดในสกุลพราหมณ์มหาศาลอันมั่งคั่งในนครไพรสาลี เมื่อศาสนาของพระชินเจ้ายังรุ่งเรืองอยู่ ... เราฟังศีลอยู่พร้อมกับมารดาและบิดา จึงระลึกถึงศีลของเราได้ เรานั่งอยู่บนอาสนะอันเดียว ได้บรรลุอรหันต์แล้ว เราได้บรรลุอรหันต์นับแต่เกิดได้ ๕ ปี "

เบญจศีลสมาทานนิยเถราปทานที่ ๔

๓๒/๒๖ ต.บ. ๓๒ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

การระลึกถึงความตาย มรณสติ

มรณสติ (อาจเขียนได้เป็น มรณัสสติ) เป็นอารมณ์ที่พระพุทธองค์ทรงแนะนำให้ระลึกถึงอยู่เสมอ จัดอยู่ใน อนุสติ อันหมายถึง อารมณ์ที่ควรระลึกถึงเนือง ๆ มี ๑๐ อย่าง คือ

๑. พุทธานุสติ ระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า

๒. ธัมมานุสติ ระลึกถึงคุณของพระธรรม

๓. สังฆานุสติ ระลึกถึงคุณของพระสงฆ์

๔. สีลานุสติ ระลึกถึงศีลที่ตนรักษา

๕. จาคานุสติ ระลึกถึงทานที่ตนบริจาคแล้ว

๖. เทวตานุสติ ระลึกถึงคุณที่ทำคนให้เป็นเทวดา

๗. มรณัสสติ ระลึกถึงความตายที่จะต้องมีเป็นธรรม

๘. กายคตาสติ ระลึกทั่วไปในกายให้เห็นว่าไม่งาม

๙. อานาปานสติ ตั้งสติกำหนดลมหายใจเข้าออก

๑๐. อุปสมานุสติ ระลึกถึงธรรมเป็นที่สงบระงับกิเลสและความทุกข์ คือ นิพพาน

พุทธพจน์ : มรณสติ ควรเจริญ บ่อยเพียงใด

ครั้งหนึ่ง **พระบรมศาสดา** ได้ทรงสอนว่า การเจริญ มรณสติ คือ ระลึกถึงความตายเป็นอารมณ์นั้น ถ้าใครทำได้มาก จะมีผลมาก มีอานิสงส์มาก สามารถ ก้าวล่วงสู่อมตะธรรม ทำความพ้นทุกข์ได้ จากนั้นได้ตรัสถามว่า **พระภิกษุ ได้เจริญ มรณสติกันบ้างหรือไม่ และทำอย่างไร**

พระภิกษุได้ตอบจำนวนมาก บางรูปว่า ท่านเจริญ มรณสติอย่างนี้คือ คิดว่า เราอาจมีชีวิตได้อีกวันหนึ่งคืนหนึ่งเท่านั้น จึงควรตั้งใจประพฤติตามพระธรรมคำสอนอย่างเต็มที่ บางรูปก็กล่าวว่า ท่านคิดว่า อาจมีชีวิตแค่ครึ่งวัน บางรูปก็ว่า ท่านคิดว่า อาจมีชีวิตแค่เคี้ยวข้าว สี่ห้าคำเท่านั้น ทั้งหมดนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสว่า ถือว่าเป็นผู้มีความประมาทอยู่ทั้งสิ้น

จนมาสองรูปสุดท้าย ได้กล่าวว่า ท่านคิดว่า **อาจมีชีวิตได้แค่ เคี้ยวข้าวได้คำเดียว อีกรูปว่า ท่านคิดว่าอาจอยู่ได้แค่ลมหายใจเดียว คือ หายใจเข้า อาจจะตายเลย โดยไม่หายใจออกก็ได้** พระพุทธองค์จึงสรรเสริญพระภิกษุสองรูปนี้ว่า ต้องอย่างนี้ จึงจะไม่ประมาท และสอนให้พระภิกษุทั้งหลายคิดถึงความตายเป็นอารมณ์ ในทุกลมหายใจดังนี้

“ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ส่วนภิกษุใด เจริญมรณสติ อย่างนี้ว่า โอหนอ **เราพึงเป็นอยู่ชั่วเวลาเคี้ยวข้าวคำหนึ่งแล้วกลืนกิน** พึงมนสิการถึงคำสอนของพระผู้มีพระภาค เราได้กระทำคำสอนของพระผู้มีพระภาคเป็นอันมากหนอ และภิกษุใดเจริญมรณสติอย่างนี้ว่า โอหนอ **เราพึงเป็นอยู่ชั่วเวลาหายใจออกแล้วหายใจเข้า หรือหายใจเข้าแล้วหายใจออก** ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเหล่านี้เรากล่าวว่า **ไม่ประมาท** อยู่ ย่อมเจริญมรณสติเพื่อความสิ้นอาสวะ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะฉะนั้นแหละ เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้ว่า เราทั้งหลายจักไม่เป็นผู้ประมาทอยู่ จักเจริญมรณสติเพื่อความสิ้นอาสวะ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้แล ฯ ” ***ปฏิปทาสูตร ต.บ. ๒๓/๑๗๐***

พุทธพจน์ : มรณสติ ควรเจริญอย่างไร

พระพุทธองค์ทรงสอนว่า ให้คิดว่า **ความตายนั้นใกล้ตัวเรา เสมือนเรามีไฟลุกโพลงอยู่บนผ้าโพกศีรษะ** ต้องรีบดับไฟนั้นโดยเร็ว ด้วยความเพียรอย่างยิ่ง ด้วย สติ สมาธิ ปัญญา เพื่อละบาป อกุศลจิตที่อยู่ในใจให้หมดสิ้น จึงจะได้ชื่อว่าไม่ประมาท

" ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุนั้นพึงพิจารณาดังนี้ว่า ธรรมอันเป็นบาปอกุศลอันเรายังละไม่ได้ ที่จะพึงเป็นอันตรายแก่เราผู้ทำกาละในกลางวัน มีอยู่หรือหนอ

ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่รู้อย่างนี้ว่า ธรรมอันเป็นบาปอกุศลอันเรายังละไม่ได้ ที่จะพึงทำอันตรายแก่เราผู้ทำกาละในกลางวันมีอยู่ ภิกษุนั้นพึงกระทำความพอใจความพยายาม ความอุตสาหะความเพียร ความไม่ท้อถอย สติและสัมปชัญญะให้ยิ่ง เพื่อละธรรมอันเป็นบาปอกุศลเหล่านั้นเสีย

เปรียบเหมือนบุคคลมีผ้าถูกไฟไหม้ หรือศีรษะถูกไฟไหม้ พึงกระทำความพอใจ ความพยายาม ความอุตสาหะความเพียร ความไม่ท้อถอย สติและสัมปชัญญะให้ยิ่ง เพื่อดับไฟไหม้ผ้าหรือศีรษะนั้น

ฉะนั้น ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่รู้อย่างนี้ว่า ธรรมอันเป็นบาปอกุศลอันเรายังละไม่ได้ ที่จะพึงเป็นอันตรายแก่เราผู้ทำกาละในกลางวันไม่มี ภิกษุนั้นพึงเป็นผู้มีปีติและปราโมทย์หมั่นศึกษาทั้งกลางวันกลางคืนในกุศลธรรมทั้งหลายอยู่

ดูกรภิกษุทั้งหลาย มรณสติอันภิกษุเจริญแล้วอย่างนี้ กระทำให้มากแล้วอย่างนี้ จึงมีผลมาก มีอานิสงส์มาก หยั่งลงสู่อมตะ มีอมตะเป็นที่สุด ฯ ***ปฏิปทาสูตรที่ ๔ ต.บ. ๒๓/๑๗๑***

" กุสลา ธมฺมา " บทสวดพระอภิธรรม

บทสวดในงานศพ ที่ขึ้นต้นว่า " **กุสลา ธมฺมา** " นั้น เป็นบทสวดย่อ ของ **พระอภิธรรมปิฎก** การได้รับฟัง บทสวดมนต์นี้เป็นมงคลอย่างยิ่ง

เราอาจจะอ่านตามคำสวดไปด้วย หรือ อ่านตรงคำแปลบทสวด หรือจะทำใจให้นิ่งเป็นสมาธิ เจริญสติ เช่น พิจารณาลมหายใจไปด้วย ฟังบทสวดไปด้วย จะเป็นกุศลอย่างยิ่ง

พระอภิธรรมปิฎก คือ ประมวลพระพุทธพจน์ หมวดพระอภิธรรม คือ หลักธรรมและคำอธิบายที่เป็นหลักวิชาล้วน ๆ ไม่เกี่ยวด้วยบุคคลหรือเหตุการณ์ ถือเป็นธรรมะขั้นสูงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ปรมัตถธรรม ๔ ประการ อันได้แก่ **จิต เจตสิก รูป นิพพาน** และถือว่า พระอภิธรรมคือ แก่นของพระพุทธศาสนา แบ่งเป็น ๗ คัมภีร์ (เรียกย่อหรือหัวใจว่า สํ วิ ธา ปุ ก ย ป) คือ

๑. **สังคณี หรือ ธัมมสังคณี** รวมข้อธรรมเข้าเป็นหมวดหมู่แล้ว อธิบายทีละประเภท ๆ

๒. **วิภังค์** ยกหมวดธรรมสำคัญ ๆ ขึ้นตั้งเป็นหัวเรื่องแล้วแยกแยะออกอธิบายชี้แจงวินิจฉัยโดยละเอียด

๓. **ธาตุกถา** สงเคราะห์ข้อธรรมต่าง ๆ เข้าในขันธ์ อายตนะ ธาตุ

๔. **ปุคคลบัญญัติ** บัญญัติความหมายของบุคคลประเภทต่าง ๆ ตามคุณธรรมที่มีอยู่ในบุคคลนั้น ๆ

๕. **กถาวัตถุ** แถลงและวินิจฉัยทัศนะของนิกายต่าง ๆ สมัยสังคายนาครั้งที่ ๓

๖. **ยมก** ยกหัวข้อธรรมขึ้นวินิจฉัยด้วยวิธีถามตอบ โดยตั้งคำถามย้อนกันเป็นคู่ ๆ

๗. **ปัฏฐาน** หรือ มหาปกรณ์ อธิบายปัจจัย๒๔ แสดงความสัมพันธ์เนื่องอาศัยกันแห่งธรรมทั้งหลายโดยพิสดาร

บทสวด " **กุสลาธรรมา** " นี้ นำมาย่อแต่ส่วนน้อยเท่านั้น และมักจะเป็นส่วนต้น ๆ ของแต่ละคัมภีร์บ้าง หรือเป็นการย่อเนื้อหาภายในเพียงส่วนน้อยเท่านั้น คำแปลจะมีหลายสำนวน แต่ไม่ว่าจะเป็นสำนวนใด จะยากต่อการเข้าใจ เพราะจะมีแต่เนื้อหาที่เป็นเสมือนชื่อ ของหมวดหมู่ข้อธรรมเท่านั้น และเป็นเพียงส่วน

น้อยนิด ประดุจหนึ่งในพันในหมื่น จากในแต่ละคัมภีร์ ผู้หวังจะเข้าใจอย่างแท้จริง ต้องเรียนวิชา อภิธรรม อย่างละเอียด จึงจะมีหนทางเข้าใจได้

แต่กระนั้นก็ตาม ก็ถือเป็นบทสวดที่เป็นมงคลยิ่ง เป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา เป็นบทที่ **พระพุทธองค์ทรงนำมาแสดงเทศนา โปรดพระมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์** นั่นเอง จึงเป็นบทสวดที่เป็นมงคล แต่เนื่องจากมาใช้ในงานศพ จึงไม่นิยมสวดในงานมงคลอื่น ๆ

บทสวดอภิธรรม ทั้ง ๗ คัมภีร์ และคำแปลส่วนหนึ่ง ได้นำมาจากหนังสือ ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร มหาราชปริตร อภิธรรม ๗ คัมภีร์ จัดพิมพ์โดย กลุ่มเพื่อนร่วมธรรม ซึ่งได้อนุญาตให้พิมพ์เป็นธรรมทานได้ ผู้เรียบเรียงขออนุโมทนา และได้นำมาเผยแพร่เป็นธรรมทานดังนี้

บทสวดอภิธรรม ๗ คัมภีร์

พระสังคิณี

กุสะลา ธัมมา อะกุสะลา ธัมมา อัพยากะตา ธัมมา

กะตะเม ธัมมา กุสะลา ยัสมิง สะมะเย กามาวะจะรัง กุสะลัง จิตตัง อุปปันนัง โหติ โสมะนัสสะสะหะคะตัง ญาณะสัมปะยุตตัง รูปารัมมะณัง วา สัททารัมมะณัง วา คันธารัมมะณัง วา ระสารัมมะนัง วา โผฏฐัพพารัมมะณัง วา ธัมมารัมมะณัง วา ยัง ยัง วา ปะนะรัพภะ

ตัสมิง สะมะเย ผัสโส โหติ อะวิกเขโป โหติ เย วา ปะนะ ตัสมัง สะมะเย อัญเญปิ อัตถิ ปฏิจจะสะมุปปันนา

อะรูปิโน ธัมมา อิเม ธัมมา กุสะลา

พระสังคิณี (คำแปล ขยายความโดยสังเขป)

ธรรมทั้งหลายที่เป็นกุศล ให้ผลเป็นความสุข มีการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นต้น ธรรมทั้งหลายที่เป็นอกุศล ให้ผลเป็นความทุกข์ มีความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นต้น ธรรมทั้งหลายที่เป็นอัพยากฤต ซึ่งพระพุทธองค์ไม่ได้ทรงแสดง หรือชี้ชัดว่าเป็นกุศลหรืออกุศล แต่ได้ทรงแสดงโดยความเป็นธรรม ที่มีวิบากจิต กริยาจิต รูป และนิพพาน ธรรมทั้งหลายที่เป็นกุศลนั้น

เป็นไฉน ในสมัยใด ที่จิตเป็นกุศล ที่ยังเกี่ยวข้องอยู่กับกามคุณอารมณ์ (ย่อมนำสัตว์ให้ไปเกิดในกามสุคติภูมิ ทั้ง ๗ คือ มนุษย์ ๑ สวรรค์ ๖) เป็นไปด้วยความสุขใจ ประกอบพร้อมด้วยญาณเครื่องรู้ คือ ปัญญา ปรารถอารมณ์ในรูป มีรูปพระพุทธเจ้าเป็นต้นเป็นอารมณ์บ้าง (ถือว่าเป็นรูปที่ประเสริฐสุด) ปรารถในเสียง มีเสียงแสดงพระสัทธรรม เป็นต้น เป็นอารมณ์บ้าง ปรารถอารมณ์ในกลิ่นหอม แล้วนึกถึงการกุศล มีพุทธบูชา เป็นต้น เป็นอารมณ์บ้าง ปรารถในรสเครื่องบริโภค แล้วยินดีใคร่จะถวายเครื่องบริโภคเป็นต้น เป็นอารมณ์บ้าง ปรารถในสิ่งที่กายถูกต้องกระทบสัมผัสแล้วคิดให้ทาน เป็นต้น เป็นอารมณ์บ้าง ปรารถอารมณ์ ในธรรมเช่น การที่จะเจริญกรรมฐาน มีพุทธานุสติ เป็นต้น เป็นอารมณ์บ้าง การปรารถอารมณ์ใด ๆ ในจิต ก็ย่อมบังเกิดขึ้นในอารมณ์นั้นความกระทบผัสสะแห่งจิต จิตที่เป็นกุศล ก็ย่อมบังเกิดขึ้นในสมัยนั้น เมื่อจิตมีความตั้งมั่น ความไม่ฟุ้งซ่านก็ย่อมบังเกิดขึ้น อีกอย่างหนึ่ง ธรรมทั้งหลายอันเป็นแต่นามธรรม ไม่มีรูปอาศัย ซึ่งจิตทั้งหลายเกิดขึ้น อาศัยกันและกันเกิดขึ้น ก็ย่อมมีอยู่ในสมัยนั้นธรรมทั้งหลายเหล่านี้ ชื่อว่าเป็น “ กุศล ” ให้ผลเป็นความสุขแก่สัตว์ทั้งหลาย

พระวิภังค์

ปัญจักขันธา รูปักขันโธ เวทะนากขันโธ สัญญากขันโธ สังขารักขันโธ วิญญาณักขันโธ, ตัตถะ กะตะโม รูปักขันโธ, ยังกิญจิ รูปัง อะตีตานาคะ ตะปัจจุปปันนัง อัชฌัตตัง วา พะหิทธา วา โอฬาริกัง วา สุขุมัง วา ทีนัง วา ปะณีตัง วา ยัง ทูเร วา สันติเก วา ตะเทกัชฌัง อภิสัญญูหิตวา อภิสังขิปิตวา อะยัง วุจจะติ รูปักขันโธ

พระวิภังค์ (แปล)

ขันธ์ ๕ คือ กองทั้งห้า รูปขันธ์ (รูป ๒๘ มีมหาภูตรูป ๔ เป็นต้น) เป็นกองอันหนึ่ง เวทนาขันธ์ (ความเสวยอารมณ์ สุข ทุกข์ โสมนัส โทมนัส และอุเบกขา) เป็นกองอันหนึ่ง สัญญาขันธ์ (ความจำได้ หมายรู้ใน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส กับ ธัมมารมณ์ อันบังเกิดในจิต) เป็นกองอันหนึ่ง สังขารขันธ์ (ได้แก่ เจตสิต ๕๐ ที่ปรุงแต่งจิต ให้คิดไปต่าง ๆ ทั้งที่คิดเป็นบุญ หรือเป็นบาป) เป็นกองอันหนึ่ง วิญญาณขันธ์ (จิต ๘๙ ดวงโดยสังเขป เป็นเครื่องรู้แจ้งในอารมณ์ เช่น จักขุวิญญาณ รู้แจ้งในรูปารมณ์ ทางการมองเห็น เป็นต้น) เป็นกองอันหนึ่ง บรรดาขันธ์ทั้งหมด รูปขันธ์ เป็นอย่างไร รูปอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่เป็นอดีต อนาคต ปัจจุบัน จะ

เป็นรูปภายในหรือภายนอกก็ตาม หยาบหรือละเอียดก็ตาม เป็นรูปอันเลวทรามหรือประณีตก็ตาม เป็นรูปในที่ไกลหรือที่ใกล้ก็ตาม พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงประมวลย่นย่อรูปนั้นเข้าเป็นอันเดียวกัน กองแห่งรูปธรรมดังที่กล่าวมานี้ พระพุทธเจ้า ตรัสเรียกว่า รูปขันธ์

พระธาตุกะถา

สังคะโห อะสังคะโห, สังคะหิเตนะ อะสังคะหิตัง อะสังคะหิเตนะ สังคะหิตัง สังคะหิเตนะ สังคะหิตัง อะสังคะหิเตนะ อะสังคะหิตัง สัมปะโยโค วิปปะโยโค, สัมปะยุตเตนะ วิปปะยุตตัง วิปปะยุตเตนะ สัมปะยุตตัง อะสังคะหิตัง

พระธาตุกะถา (แปล)

สังคะโห คือ การสงเคราะห์ คือธรรมที่รวมเข้าเป็นหมวดหมู่เดียวกันได้ **อะสังคะโห** คือ การไม่สงเคราะห์ คือ ธรรมที่ไม่สามารถรวมเข้าเป็นหมวดหมู่เดียวกัน **สังคะหิเตนะ อะสังคะหิตัง** คือ ธรรมที่สงเคราะห์เข้ากันได้เพราะเป็นฝ่ายเดียวกัน แต่เข้ากันไม่ได้กับหมวดธรรมฝ่ายอื่น (เช่น อายตนะ ธาตุ ฝ่ายรูปที่สงเคราะห์เข้ากับรูปขันธ์ได้ แต่สงเคราะห์เข้ากับนามขันธ์ ไม่ได้ เป็นต้น) **อะสังคะหิเตนะ สังคะหิตัง** คือ ธรรมที่สงเคราะห์เข้า

กันไม่ได้เพราะต่างฝ่ายกัน แต่สงเคราะห์เข้ากันได้กับหมวดธรรมฝ่ายเดียวกันทั้งหมด (เช่น นามขันธ์ไม่สงเคราะห์เข้ากับอายตนะธาตุ ฝ่ายรูป แต่สงเคราะห์เข้ากันได้กับ อายตนะธาตุฝ่ายนาม) **สังคะหิเตนะ สังคะหิตัง** คือ หมวดธรรมที่สงเคราะห์กันได้ เพราะเป็นฝ่ายเดียวกัน ก็สงเคราะห์เข้ากันได้กับหมวดธรรมฝ่ายเดียวกันทั้งหมด เช่น ขันธ์ อายตนะ ธาตุฝ่ายรูป หรือนาม ก็สงเคราะห์เข้ากันได้ตามประเภทของตน) **อะสังคะหิเตนะ อะสังคะหิตัง** คือ หมวดธรรมที่สงเคราะห์เข้ากันไม่ได้ เพราะต่างฝ่ายกัน ก็สงเคราะห์เข้ากันไม่ได้กับหมวดธรรมต่างฝ่ายกันทั้งหมด เช่น รูปขันธ์ก็สงเคราะห์เข้าไม่ได้กับนามขันธ์ และก็สงเคราะห์เข้าไม่ได้กับอายตนะธาตุฝ่ายนามทั้งหมด **สัมปะโยโค** คือ ความประกอบร่วมกัน คือ ความมีเกิด มีดับ มีวัตถุที่ตั้ง และอารมณ์เป็นสภาคะ (เสมอกัน เท่ากัน) คือ มีส่วนร่วมเป็นอันเดียวกัน เช่น เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ (ทั้ง ๓ นี้คือ เจตสิก) มีสัมปโยคะประกอบร่วมกันในนามขันธ์ทั้ง ๓ นี้ และวิญญาณขันธ์ (คือ จิต) ก็มีสัมปโยคะประกอบร่วมกันกับนามขันธ์ ๓ เหล่านี้ได้ ส่วนรูปขันธ์นั้นไม่มีประกอบกันกับอะไรอื่น **วิปปะโยโค** คือ ความไม่ประกอบร่วมกัน คือ พรากกัน เพราะเป็นวิสภาคะ (ไม่เท่ากัน ผิด

ส่วนกัน) จึงต่างเกิดต่างดับ เป็นต้น เช่น รูปขันธ์ มี (วิปปโยคะ) ไม่ประกอบร่วมกันกับ นามขันธ์ ๔ และ นามขันธ์ทั้ง ๔ ก็มี (วิปปโยคะ) ไม่ประกอบร่วมกันกับรูปขันธ์ **สัมปะยุตเตนะ วิปปะยุตตัง** คือ ธรรมที่ประกอบร่วมกันได้ ก็ไม่ประกอบร่วมกันกับหมวดธรรมประเภทอื่น เช่น ขันธ์ อายตนะ ธาตุ ที่ประกอบร่วมกันกับ นามขันธ์ ๔ ได้ ก็ไม่ประกอบร่วมกันกับรูปขันธ์ **วิปปยุตเตนะ สัมปะยุตตัง** คือ หมวดธรรมที่ไม่ประกอบร่วมกันแล้ว ก็ประกอบร่วมกันกับอีกหมวดธรรมเช่นนี้ย่อมไม่มี เพราะนามขันธ์ ๔ ไม่ประกอบร่วมกันกับรูปขันธ์ แล้วก็ไม่ประกอบร่วมกันกับธรรมอื่นที่นอกจากพวกของตน รูปและนิพพาน เป็นหมวดธรรมที่ไม่ประกอบร่วมกันกับนามขันธ์ทั้ง ๔ แล้ว ก็ไม่ประกอบร่วมกันกับธรรมอื่น **อะสังคะหิตัง** คือ หมวดธรรมที่ไม่สงเคราะห์เข้ากัน คือ เมื่อกล่าวถึงบททั้งหลายที่ละเว้นไว้ ย่อมประมวลความโดยย่อว่า หมวดธรรมที่ประกอบกันก็ดี หมวดธรรมที่ไม่ประกอบกันก็ดี ย่อมสงเคราะห์เข้ากันได้บ้าง สงเคราะห์เข้ากันไม่ได้บ้าง เช่น หมวดธรรมที่ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ คือ พวกนามขันธ์ ๔ ก็สงเคราะห์เข้ากันกับนามขันธ์ทั้ง ๔ แต่ไม่สงเคราะห์เข้ากันกับรูปขันธ์

พระปุคคะละปัญญัตติ

ฉะ ปัญญัตติโย ขันธะปัญญัติ อายะตะนะปัญญัตติ ธาตุปัญญัตติ สัจจะปัญญัตติ อินทริยะปัญญัตติ ปุคคะละปัญญัตติ กิตตาวะตา ปุคคะลานัง ปุคคะละปัญญัตติ สะมะยะวิมุตโต อะสะมะยะวิมุตโต กุปปะธัมโม อะกุปปะธัมโม ปะริหานะธัมโม อะปะริหานะธัมโม เจตะนาภัพโพ อนุรักขะนาภัพโพ ปุถุชชะโน โคตระภู ภะยูปะระโต อะภะยูปะระโต ภัพพาคะมะโน อะภัพพาคะมะโน นิยะโต อะนิยะโต ปฏิปันนะโก ผะเลฏฐิโต อะระหา อะระหัตตายะ ปฏิปันโน

พระปุคคะละปัญญัตติ (แปล)

ฉะ ปัญญัตติโย คือ บัญญัติ คือ ธรรมชาติทั้งหลาย ๖ ประเภท อันบัณฑิตพึงประกาศแต่งตั้งบัญญัติไว้ **๑. ขันธะปัญญัติ** คือ กองแห่งรูป และนาม เป็นธรรมชาติอันบัณฑิตพึงแต่งตั้งบัญญัติ **๒. อายะตะนะปัญญัตติ** คือ เครื่องเชื่อมต่อให้เกิดบุญหรือบาป ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นต้น เป็นธรรมชาติอันบัณฑิตพึงแต่งตั้งบัญญัติ **๓. ธาตุปัญญัตติ** คือ ธรรมชาติที่ทรงไว้ซึ่งลักษณะของตน ๆ อันบัณฑิตพึงแต่งตั้งบัญญัติ **๔. สัจจะปัญญัตติ** คือ ความจริงอย่างประเสริฐ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

เป็นธรรมชาติอันบัณฑิตพึงแต่งตั้งบัญญัติ **๕. อินทริยะปัญญัตติ** คือ ความเป็นใหญ่ในหน้าที่ของตน ๆ เป็นธรรมชาติอันบัณฑิตพึงแต่งตั้งบัญญัติ **๖. ปุคคะละปัญญัตติ** คือ บุคคลทั้งหลายอันบัณฑิตพึงแต่งตั้งบัญญัติ **กิตตาวะตา ปุคคะลานัง ปุคคะละปัญญัตติ** คือ บุคคลทั้งหลายอันบัณฑิตพึงแต่งตั้งบัญญัติไว้ มีกำหนดประมาณเท่าไรหนอ **สะมะยะวิมุตโต** คือ บุคคลผู้มีจิตพ้นวิเศษแล้วโดยสมัย คือ บุคคลผู้ได้วิโมกข์ (ความหลุดพ้น) หรือสมาบัติ ๘ ตามกาลตามสมัย และมีอาสวะบางเหล่าสิ้นแล้ว เพราะเห็นด้วยปัญญา ได้แก่ พระอริยบุคคลเบื้องต้น ๓ จำพวกผู้ได้สมาบัติ ๘ **อะสะมะยะวิมุตโต** คือ บุคคลผู้มีจิตพ้นวิเศษโดยไม่มีกาลสมัย คือ บุคคลผู้มิได้วิโมกข์ ๘ ตามกาลตามสมัย แต่มีอาสวะทั้งหลายสิ้นแล้ว เพราะเห็นด้วยปัญญา ได้แก่ พระอรหันตสุกขวิปัสสก อีกอย่างหนึ่ง พระอริยบุคคลทั้งปวงก็ชื่อว่า " อสมยวิมุตติ " เพราะได้อริยวิโมกข์ตามลำดับชั้น อริยวิโมกข์ไม่มีสมัยกำเริบอีกได้ **กุปปะธัมโม** คือ บุคคลผู้มีธรรม (ฌาน) ยังกำเริบได้แก่ บุคคลที่ได้ฌานอันเป็นโลกียะ แต่ยังไม่คล่องแคล่วชำนาญแล้วมีความประมาทฌานเสื่อม เช่น พระเทวทัตเป็นตัวอย่าง และได้แก่ ปุถุชนทั้งปวง **อะกุปปะธัมโม** คือ บุคคลผู้มีธรรมอันไม่กำเริบได้ คือ บุคคลผู้ได้รูปฌาน หรืออรูปฌานมีความคล่องแคล่ว

ชำนาญ และไม่ประมาท ฌานไม่เสื่อม และยังหมายรวมถึง พระอนาคามี พระอรหันต์ที่ได้ฌานสมาบัติด้วย อีกอย่างหนึ่ง พระอริยบุคคลทั้งหลาย ชื่อว่า " อกุปปะธัมมะ " เพราะอริยวิโมกข์ของท่านเป็นธรรมที่ไม่กำเริบอีกได้ **ปะริหานะธัมโม** คือ บุคคลผู้มีธรรมยังเสื่อมได้ คือ บุคคลผู้มีธรรมยังกำเริบได้นั่นแล ได้แก่ บุคคลผู้ได้รูปฌาน และอรูปฌาน แล้วประมาทฌานเสื่อม **อะปะริหานะธัมโม** คือ บุคคลผู้มีธรรมอันไม่เสื่อมได้ คือ บุคคลผู้มีธรรมอันไม่กำเริบได้นั่นแล ได้แก่ รูปฌาน อรูปฌาน แล้วไม่ประมาท ฌานไม่เสื่อม อันได้แก่ พระอริยบุคคลแม้ทั้งปวง **เจตะนาภัพโพ** คือ บุคคลผู้ถึงความไม่เสื่อม เพราะเจตนาเอาใจใส่ คือ บุคคลผู้ได้รูปสมาบัติหรืออรูปสมาบัติ แต่ยังไม่คล่องแคล่วชำนาญ เมื่อเอาใจใส่อยู่ย่อมไม่เสื่อมจากสมาบัตินั้น **อนุรักขะนาภัพโพ** คือ บุคคลผู้ถึงความไม่เสื่อมด้วยคอยรักษาไว้ คือ บุคคลผู้ได้รูปสมาบัติหรืออรูปสมาบัติ แต่ยังไม่คล่องแคล่วชำนาญ เมื่อคอยรักษาอยู่ ย่อมไม่เสื่อมจากสมาบัตินั้น **ปุถุชชะโน** คือ บุคคลผู้เป็นปุถุชนมีกิเลสเกิดหนาแน่น คือ บุคคลผู้ยังละสังโยชน์ ๓ เบื้องต้น ไม่ได้ และไม่ปฏิบัติเพื่อละสังโยชน์เหล่านั้น **โคตระภู** คือ บุคคลผู้ถึงญาณครอบโคตร คือ บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรมก่อนที่จะก้าวเข้าสู่อริยธรรม โดยไม่มีธรรมอื่นมาคั่นในระหว่าง

ได้แก่ ผู้ล่วงโคตร คือ ปุถุชนจะย่างขึ้นสู่โคตรอริยชน กำลังอยู่ในภาวะที่มิใช่ปุถุชน และมิใช่อริยชน **ภะยูปะระโต** คือ บุคคลผู้งดเว้นเพราะความกลัว ได้แก่ พระเสขบุคคล ๗ และปุถุชนผู้มีศีล ความกลัวภัยมี ๔ คือ ๑) ทุคคติภัย ภัยคือ ทุคติ ๒) วัฏฏภัย ภัยคือ วนกิเลส กรรม วิบาก ๓) กิเลสภัย ภัยคือ กิเลส ๔) อุปวาทภัย ภัยคือ ความติเตียน จึงงดเว้นบาป ถึงแม้พระเสขบุคคผู้ตั้งอยู่ในอริยมรรค อริยผล ก็ยังกลัวภัย ๓ อยู่ (ยกเว้น ทุคติภัย เพราะท่านจะไม่ไปเกิดในทุคติอย่างแน่นอน) **อะภะยูปะระโต** คือ บุคคลผู้งดเว้นเพราะความไม่กลัว ได้แก่ พระอรหันต์ขีณาสพ (ผู้มีอาสวะสิ้นแล้ว) ผู้ตัดภัยได้โดยเด็ดขาด **ภัพพาคะมะโน** คือ บุคคลผู้ควรเพื่อมาแน่แท้ในกุศลธรรมทั้งหลาย คือ เป็นผู้มีศรัทธา มีฉันทะ มีปัญญา ไม่บ้าใบ้บอดหนวกมาแต่กำเนิด เป็นภัพพบุคคลสมควรบรรลุมรรคผลได้แน่นอน เป็นผู้ไม่ประกอบด้วย กัมมาวรณ์ เครื่องกั้น คือ กรรม ได้แก่ อนันตริยกรรม ๕ กิเลสาวรณ์ เครื่องกั้น คือ กิเลส ได้แก่ นิตยมิจฉาทิฏฐิ วิปากาวรณ์ เครื่องกั้น คือ วิบาก ได้แก่ อตุกปฏิสนธิ และทวิเหตุกปฏิสนธิ **อะภัพพาคะมะโน** คือ บุคคลผู้ไม่ควรเพื่อมาแน่แท้ในกุศลธรรมทั้งหลาย คือ ไม่ควรแก่การบรรลุมรรคผล นิพพาน ได้แก่ บุคคลผู้ประกอบด้วยเครื่องกั้น ๓ อย่างคือ กัมมาวรณ์ กิเลสาวรณ์ วิปากาวรณ์ และเป็นผู้

ปราศจากศรัทธา ไม่มีฉันทะ มีปัญญาทราม โง่เขลา เป็นผู้ไม่ควรหยั่งลงสู่นิยามอันถูกในกุศลธรรมทั้งหลาย **นิยะโต** หมายถึง บุคคลผู้เที่ยงแน่แท้ ทั้งในกุศลและอกุศล ในอกุศล คือ บุคคลผู้ทำอนันตริยกรรม ๕ และบุคคลผู้เป็นมิจฉาทิฏฐิ ๒ จำพวก เที่ยงแน่แท้ที่ต้องไปสู่นรก ส่วนบุคคลผู้เที่ยงแน่แท้ในกุศล คือ พระอริยบุคคล ๘ จำพวก จะเที่ยงแน่แท้ต่อมรรคผลสูง ๆ ขึ้นไป และเที่ยงแน่แท้ต่อ อนุปาทิเสสนิพพาน (ดับสิ้นทั้งกิเลสและขันธ์ ๕) **อะนิยะโต** หมายถึง บุคคลผู้ไม่เที่ยงแน่แท้ คือ บุคคลที่นอกจากนิตยบุคคลเหล่านั้น เพราะมีคติยังไม่แน่นอน ได้แก่ บุคคลผู้ไม่ได้ทำอนันตริยกรรม ๕ บุคคลผู้ไม่เป็นนิยตมิจฉาทิฏฐิ และบุคคลผู้มิได้เป็นพระอริยบุคคล **ปฏิปันนะโก** หมายถึง บุคคลผู้ปฏิบัติแล้ว คือ บุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยมรรค ๔ ได้แก่ ผู้ตั้งอยู่แล้วในมรรค ๔ มี โสดาปัตติมรรค เป็นต้น **ผะเลฏฐิโต** หมายถึง บุคคลผู้ตั้งอยู่แล้วในพระอริยผล คือ บุคคลผู้มีความพร้อมเพรียงด้วยผล ๔ มี โสดาปัตติผล เป็นต้น **อะระหา** หมายถึง บุคคลผู้เป็นพระอรหันต์ คือ ท่านผู้ละสังโยชน์ได้ทั้ง ๑๐ ด้วยการละโดยไม่มีส่วนเหลือ **อะระหัตตายะ ปฏิปันโน** หมายถึง บุคคลผู้ปฏิบัติเพื่อความเป็นพระอรหันต์ คือ บุคคลผู้ปฏิบัติเพื่อละสังโยชน์เบื้องปลายทั้ง ๓ มี ภวราคะ เป็นต้น

พระกถาวัตถุ

ปุคคะโล อุปะลัพภะติ สัจฉิกัตถะปะระมัตเถนาติ อามันตา, โย สัจฉิกัตโถ ปะระมัตโถ ตะโต โส ปุคคะโล อุปะลัพภะติ สัจฉิกัตถะปะระมัตเถนาติ, นะ เหวัง วัตตัพเพ,
อาชานาหิ นิคคะหัง หัญจิ ปุคคะโล อุปะลัพภะติ
สัจฉิกัตถะปะระมัตเถนะ เตนะ วะตะ เร วัตตัพเพ โย
สัจฉิกัตโถ ปะระมัตโถ ตะโต โส ปุคคะโล อุปะลัพภะติ
สัจฉิกัตถะปะระมัตเถนาติ, มิจฉา

พระกถาวัตถุ (แปล)

ปุคคะโล อุปะลัพภะติ สัจฉิกัตถะปะระมัตเถนาติ

(สกวาทีถามว่า) สัตว์ บุคคล ชาย หญิง ย่อมมีได้โดยอรรถ แจ่มแจ้งเป็นจริง โดยอรรถอย่างยิ่งสูงสุด คือ ปรมัตถ์หรือ

อามันตา

(ปรวาทีตอบว่า) ย่อมมีได้เพราะพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสถึงสัตว์ บุคคล ชาย หญิง ไว้ในพระสูตรโดยสมมุติสัจจะ คือ ความจริงโดยสมมุติ

โย สัจฉิกัตโถ ปะระมัตโถ ตะโต โส ปุคคะโล อุปะลัพภะติ สัจฉิกัตถะปะระมัตเถนาติ

(สกวาที่ถามว่า) อรรถแจ่มแจ้งเป็นจริง อรรถอย่างยิ่งสูงสุด คือ ปรมัตถ์ใด สัตว์ บุคคล ชาย หญิงนั้น ย่อมมีได้โดยอรรถ แจ่มแจ้งเป็นจริงโดยอรรถอย่างยิ่งสูงสุด คือ ปรมัตถ์หรือ

นะ เหวัง วัตตัพเพ

(ปรวาทีตอบว่า) ไม่พึงกล่าวอย่างนั้นเลย เพราะสัตว์ บุคคล ชาย หญิงนั้น ไม่มีได้โดยปรมัตถสัจจะ คือ ความจริงโดยปรมัตถ์

อาชานาหิ นิคคะหัง

(สกวาทีกล่าวว่า) ท่านจงยอมรับนิคคหะโทษควรข่มขี่ เพราะคำต้นกล่าวรับรองแล้ว แต่คำหลังกลับกล่าวปฏิเสธ

หัญจิ ปุคคะโล อุปะลัพภะติ สัจฉิกัตถะปะระมัตเถนะ

ถ้าสัตว์ บุคคล ชาย หญิง ย่อมมีได้โดยอรรถ แจ่มแจ้งเป็นจริงโดยอรรถอย่างยิ่งสูงสุด คือ ปรมัตถ์ไซร้

เตนะ วะตะ เร วัตตัพเพ โย สัจฉิกัตโถ ปะระมัตโถ ตะโต โส ปุคคะโล อุปะลัพภะติ สัจฉิกัตถะปะระมัตเถนาติ

ท่านผู้เจริญ เพราะเหตุนั้นแล พึงกล่าวว่า อรรถแจ่มแจ้งเป็นจริง อรรถอย่างยิ่งสูงสุด คือ ปรมัตถ์ใด สัตว์ บุคคล ชาย หญิง ย่อมมีได้โดยอรรถ แจ่มแจ้งเป็นจริง โดยอรรถอย่างยิ่ง คือ ปรมัตถ์นั้น

มิจฉา

สัตว์ บุคคล ชาย หญิง ซึ่งท่านปรวาทีกล่าวแล้วในข้อนั้น ท่านกล่าวรับรองในปัญหาต้นว่า สัตว์ บุคคล ชาย หญิง ย่อมมีได้โดยอรรถ แจ่มแจ้งเป็นจริงโดยอรรถอย่างยิ่งสูงสุด คือ ปรมัตถ์ แต่ท่านกลับไม่กล่าวรับรองในปัญหาหลังว่า อรรถแจ่มแจ้งเป็นจริงอรรถอย่างยิ่ง คือ ปรมัตถใด สัตว์ บุคคล ชาย หญิง ย่อมมีได้โดยอรรถแจ่มแจ้งเป็นจริงโดยอรรถอย่างยิ่งคือ ปรมัตถ์นั้น คำของท่านนี้จึงผิดเพราะขัดแย้งกันเอง ถ้าจะไม่พึงกล่าวรับรองในปัญหาหลัง ก็ไม่พึงกล่าวรับรองในปัญหาต้นเสียก่อน ฉะนั้น สัตว์ บุคคล ชาย หญิง ซึ่งท่านกล่าวแล้ว อันท่านกล่าวรับรองในปัญหาต้น แต่ไม่กล่าวรับรองในปัญหาหลัง จึงผิดพลาดขัดแย้งกันเอง

พระยะมะกะ

เย เกจิ กุสะลา ธัมมา สัพเพ เต กุสะลามูลา,

เย วา ปะนะ กุสะละมูลา สัพเพ เต ธัมมา กุสะลา,

เย เกจิ กุสะลา ธัมมา สัพเพ เต กุสะละมูเลนะ เอกะมูลา,

เย วา ปะนะ กุสะละมูเลนะ เอกะมูลา

สัพเพ เต ธัมมา กุสะลา

พระยะมะกะ (แปล)

เย เกจิ กุสะลา ธัมมา ธรรมทั้งหลายเป็นกุศลเหล่าใดเหล่าหนึ่ง องค์ธรรมได้แก่ กุศลจิต ๒๑ เจตสิก ๓๕ (เว้นกุศลมูล ๓) **สัพเพ เต กุสะลามูลา** ธรรมทั้งหลายนั้นเป็นกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ ทั้งสิ้น **เย วา ปะนะ กุสะละมูลา** ก็หรือว่า ธรรมทั้งหลายเหล่าใด ชื่อว่า กุศลมูลมีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ กุศลมูล ๓ **สัพเพ เต ธัมมา กุสะลา** ธรรมทั้งหลายเหล่านั้นเป็นกุศลทั้งสิ้น องค์ธรรมได้แก่ กุศลมูล ๓ เหมือนกัน **เย เกจิ กุสะลา ธัมมา** ธรรมทั้งหลายเหล่าใดเหล่าหนึ่งที่เป็นกุศลมูลมีอยู่ **สัพเพ เต กุสะละมูเลนะ เอกะมูลา** ธรรมทั้งหลายเหล่านั้นทั้งสิ้น มีมูลเป็นอันเดียวกันกับกุศลมูล **เย วา ปะนะ กุสะละมูเลนะ เอกะมูลา** ก็หรือว่า ธรรมทั้งหลายเหล่าใดมีมูลเป็นอันเดียวกันกับกุศลมูลมีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ กุศลจิต ๒๑ เจตสิก ๓๘ และกุศลจิตตชรูป ๑๗ **สัพเพ เต ธัมมา กุสะลา** ธรรมทั้งหลายเหล่านั้นเป็นกุศลทั้งสิ้น

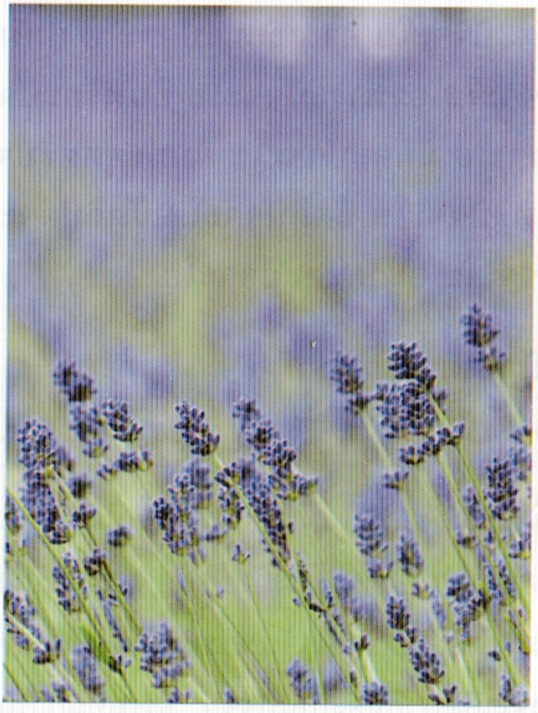
พระมหาปัฏฐาน

เหตุปัจจะโย อารัมมะณะปัจจะโย อธิปะติปัจจะโย อนันตะระปัจจะโย สะมะนันตะระปัจจะโย สะหะชาตะปัจจะโย อัญญะมัญญะปัจจะโย นิสสะยะปัจจะโย อุปะนิสสะยะปัจจะโย ปุเรชาตะปัจจะโย ปัจฉาชาตะปัจจะโย อาเสวะนะปัจจะโย กัมมะปัจจะโย วิปากาปัจจะโย อาหาระปัจจะโย อินทริยะปัจจะโย ฌานะปัจจะโย มัคคะปัจจะโย สัมปะยุตตะปัจจะโย วิปปะยุตตะปัจจะโย อัตถิปัจจะโย นัตถิปัจจะโย วิคะตะปัจจะโย อะวิคะตะปัจจะโย

พระมหาปัฏฐาน (แปล)

ธรรมที่มีเหตุเป็นปัจจัย ธรรมที่มีอารมณ์เป็นปัจจัย ธรรมที่มีอธิบดีเป็นปัจจัย ธรรมที่มีปัจจัยหาที่สุดมิได้ ธรรมที่มีปัจจัยมีที่สุดเสมอกัน ธรรมที่เกิดพร้อมกับปัจจัย ธรรมที่เป็นปัจจัยของกันและกัน ธรรมที่มีนิสัยเป็นปัจจัย ธรรมที่มีธรรมเกิดก่อนเป็นปัจจัย ธรรมที่มีธรรมเกิดภายหลังเป็นปัจจัย ธรรมที่มีการเสพเป็นปัจจัย ธรรมที่มีกรรมเป็นปัจจัย ธรรมที่มีวิบากเป็นปัจจัย ธรรมที่มีอาหารเป็นปัจจัย ธรรมที่มีอินทรีย์เป็นปัจจัย ธรรมที่มีฌานเป็นปัจจัย ธรรมที่มีมรรคเป็นปัจจัย ธรรมที่มีการประกอบเป็นปัจจัย ธรรมที่

มีการอยู่ไม่ปราศจากเป็นปัจจัย ธรรมที่มีปัจจัย ธรรมที่ไม่มีปัจจัย ธรรมที่มีการอยู่ปราศจากเป็นปัจจัย ธรรมที่ไม่มีการอยู่ปราศจากเป็นปัจจัย

บุญกิริยาวัตถุ ที่จะได้จากงานบำเพ็ญกุศล

ถ้าเราได้ศึกษาใน บุญกิริยาวัตถุ จะพบว่า เราได้บุญมากมายหลายอย่าง ด้วยกัน

บุญกิริยาวัตถุ แปลว่า สิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญ การทำบุญสามารถกระทำได้ ๑๐ วิธีด้วยกัน ดังนี้คือ

๑. **ทานมัย** คือ บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน

๒. **สีลมัย** คือ บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล

๓. **ภาวนามัย** คือ บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา

๔. **อปจายนมัย** คือ บุญสำเร็จด้วยการประพฤติถ่อมตน

๕. **เวยยาวัจจมัย** คือ บุญสำเร็จด้วยการช่วยขวนขวาย

๖. **ปัตติทานมัย** คือ บุญสำเร็จด้วยการให้ส่วนบุญ

๗. **ปัตตานุโมทนามัย** คือ บุญสำเร็จด้วยการอนุโมทนาส่วนบุญ

๘. **ธัมมัสสวนมัย** คือ บุญสำเร็จด้วยการฟังธรรม

๙. **ธัมมเทสนามัย** คือ บุญสำเร็จด้วยการแสดงธรรม

๑๐. **ทิฏฐุชุกัมม์** คือ การทำความเห็นให้ตรง

ทานมัย คือ การบริจาคสิ่งของของตนแก่คนที่ควรให้ปัน เช่น ถวายจตุปัจจัยแก่ภิกษุสามเณร เพื่อบูชาคุณ หรือ ให้แก่ มารดาบิดา หรือ ให้แก่ คนตกทุกข์ได้ยาก เพื่อเป็นการอนุเคราะห์ วัตถุที่ควรจะให้ทานควรเป็นของที่มีประโยชน์แก่ผู้รับอย่างแท้จริง ซึ่งท่านแสดงตัวอย่างไว้ ๑๐ อย่าง คือ ข้าว น้ำ ผ้า พาหนะ มาลัย ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พัก และประทีป แม้สิ่งอื่นอันไม่มี โทษ ก็สงเคราะห์ เข้าในทานวัตถุนี้ ได้

สีลมัย คือ การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย คือ เว้นข้อที่ พระพุทธเจ้าห้าม ทำตามที่พระองค์อนุญาต เช่น สำหรับคฤหัสถ์ หรือชาวบ้านก็ควรรักษาศีล ๕ หรือ อุโบสถศีล แม่ชีรักษา ศีล ๘ สามเณรรักษาศีล ๑๐ และพระสงฆ์ก็รักษาศีล ๒๒๗ เป็นต้น

ภาวนามัย คือ การอบรมจิต ยังกุศลให้เกิดขึ้นในจิตใจ มี สองอย่าง ได้แก่ การเจริญสมถะ แปลว่าทำใจให้สงบ จากนิวรณ์ (เครื่องกั้นความดี) และการเจริญวิปัสสนา คือ ใช้ปัญญา พิจารณาให้รู้เห็นความจริงในอริยสัจสี่

อปจายนมัย คือ การประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ หมายถึง ผู้ที่สูงกว่าเราจะโดยชาติตระกูล โดยวัย หรือ โดยคุณสมบัติก็ได้

เวยยาวัจจมัย คือ การช่วยทำกิจที่ชอบแก่ผู้อื่น ด้วยกำลังกาย ด้วยกำลังทรัพย์ ด้วยกำลังปัญญา เช่น ช่วยทำการงาน ช่วยบอกบุญ เป็นต้น

ปัตติทานมัย คือ การแบ่งส่วนบุญอันเกิดจากการให้ทานหรือรักษาศีล เป็นต้น เช่น การกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญดังกล่าวแก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว หรือเทวดา เป็นต้น ในทางพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงสอนว่า การแบ่งส่วนบุญ นั้นย่อมได้บุญ บุญเป็นของให้กันได้ แบ่งกันได้ โดยไม่ทำให้ผลบุญนั้นลดลง เหมือนกับการต่อเทียน ถ้าเราจุดเทียนเล่มหนึ่ง และต่อเทียนให้ผู้อื่นนับร้อยไฟของเราก็ไม่ได้สว่างลดลงเลย เช่นเดียวกัน การทำบุญด้วยการแบ่งส่วนบุญนี้ จัดเป็นหนึ่งในสิบวิธีของการทำบุญทั้งหมด ในพระพุทธศานา เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ ดังนี้

ปัตตานุโมทนามัย คือ บุญสำเร็จด้วยการอนุโมทนาส่วนบุญ เมื่อผู้อื่น มากล่าวว่าทำดีมาอย่างไร และเราอนุโมทนา ซึ่งแปลว่า พลอยยินดีในการทำบุญนั้น เราก็จะมีส่วนในบุญนั้นด้วย

ธัมมัสสวนมัย คือ การฟังธรรมเทศนา ตามกาลเวลาที่สมควร

ธัมมเทสนามัย คือ การแสดงธรรมกถา การสอนธรรมวินัย การบรรยายธรรม

ทิฏฐุชุกัมม์ คือ การทำความเห็นให้ตรงต่อคลองธรรม เช่น เห็นว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ไม่คดโกงเป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการทำบุญไม่ใช่ของยากอะไรเลย ไม่ได้จำกัดแค่การทำทานเท่านั้น แต่ยังมีได้หลายอย่าง คำว่า **บุญ** กับคำว่า **กุศล** เป็นคำที่มีความหมายเดียวกัน คือ ความดี เป็นคำที่ใช้แทนกันได้ บุญหรือกุศลนี้ มีผลสองอย่างเสมอ คือ ผลในปัจจุบัน และผลในอนาคต เราไม่สามารถประมาณกำลัง หรืออานิสงส์ แห่งบุญได้ แต่มีหลักอยู่ว่า ถ้าตัวเรามีความดีอยู่แล้ว และกระทำดีต่อบุคคลที่มีความดีเช่นกัน จะมีอานิสงส์แห่งบุญมาก พระพุทธเจ้าได้ทรงสอนอานิสงส์แห่งบุญไว้ตามลำดับอยู่บ้างในพระสูตร ชื่อ **เวลามสูตร** ซึ่งได้นำมาไว้ให้แล้วในหมวดพุทธพจน์

บุญจากการถวายผ้า บังสุกุล

การถวายผ้าบังสุกุล มีอานิสงส์มาก เพราะเป็นผ้าสำคัญที่พระภิกษุใช้นุ่งห่ม จัดเป็นปัจจัยสี่ คือ เครื่องนุ่งห่ม ซึ่งเป็นของจำเป็น ผ้าบังสุกุล เป็นแบบอย่างหนึ่งของผ้าป่า อานิสงส์การถวายผ้าบังสุกุล ก็เสมือนการถวายผ้าป่านั่นเอง เพียงแต่นิยมใช้เรียกในงานศพเท่านั้น

ผ้าบังสุกุล ตามศัพท์ **แปลว่า ผ้าเปื้อนฝุ่น ผ้าคลุกฝุ่น** เพราะตามประวัติดั้งเดิมสมัยพระพุทธเจ้านั้น ในสมัยที่พระผู้มีพระภาคยังมิได้ทรงอนุญาต ให้มีการถวายจีวรแก่พระภิกษุ พระภิกษุย่อมแสวงหาผ้าบังสุกุลเพื่อนุ่งห่ม พระภิกษุสงฆ์จะพากันออกแสวงหาผ้านุ่งห่มตามป่าช้า ซึ่งชาวบ้านที่ได้นำศพไปเผาหรือฝังมักจะเลิกผ้าออกไว้ข้องนอกแล้วพาดไว้ใกล้ ๆ เชิงตะกอน หรือตามกิ่งไม้ บางกรณีติดอยู่กับศพเลยทีเดียว เมื่อพระสงฆ์ไปพบเข้าถือว่าข้าวของเหล่านี้นับเป็นสาธารณะ ไม่มีเจ้าของแล้วจึงเข้าไปดูเห็นผ้าที่ตนต้องการแล้วก็ดึงออกจากศพ

จึงถือว่า ผ้าบังสุกุล คือผ้าที่ถูกทอดทิ้งไว้ตามป่าช้า เช่น ผ้าห่อศพ หรือผ้าที่ทิ้งไว้ตามกองขยะ ซึ่งเป็นของเศษเดนทั้งหลาย ไม่มีใครหวงแหน พระภิกษุเอามาเย็บติดต่อกันตามขนาดของผ้าที่จะทำเป็นสบง จีวร สังฆาฏิ ได้ประมาณแปดนิ้วจัดเป็นผ้ามหาบังสุกุล ผ้าบังสุกุลอีกประเภทหนึ่งที่เป็นรองลงมา ผู้ที่มีจิตศรัทธานำผ้าที่ตนได้มาด้วยความบริสุทธิ์ไปวางไว้ในสถานที่พระภิกษุเดินจงกรมบ้าง ที่กุฏิบ้าง หรือทางที่ท่านเดินผ่านไปมา แล้วหักกิ่งไม้วางไว้ที่ผ้า หรือจะจุดธูปเทียนไว้ พอให้ท่านรู้ว่าเป็นผ้าถวายเพื่อบังสุกุลเท่านั้น

แม้เมื่อภายหลังที่มีพระพุทธานุญาต ให้สงฆ์อุปสมบทแก่กุลบุตรกุลธิดา ภิกษุผู้ให้อุปสมบทยังต้องบอกนิสัย ๔ ของความเป็นพระภิกษุ แก่ผู้ขออุปสมบท

นิสัย ๔ นั้น ได้แก่ ๑. เที่ยวบิณฑบาตร ๒. นุ่งห่มผ้าบังสุกุล ๓. อยู่โคนต้นไม้ ๔. ฉันยาดองด้วยน้ำมูตรเน่า ผ้าบังสุกุล คือผ้าที่นำมาเพื่อจะมาทำเป็นจีวรเครื่องนุ่งห่มนั่นเอง

จากผ้าบังสุกุลที่มาจากคติเดิมดังกล่าว จึงได้มาเป็นธรรมเนียมการทอดผ้าป่า และ ผ้าบังสุกุล ผ้าบังสุกุลในปัจจุบันนี้คือผ้าที่เจ้าภาพในงานศพจัดไปทอดไว้ในการทำพิธีศพ เพื่อพระสงฆ์จะได้พิจารณาชักเอาผ้าเหล่านั้นไปใช้ ถือว่า มีอานิสงส์ไปถึงผู้วายชนม์ โดยจัดผ้าที่พระสงฆ์ใช้ อย่างจีวร ไปวางบนโลงศพหรือเมรุ จากนั้นจึงนิมนต์พระสงฆ์ไปพิจารณาชักผ้าบังสุกุลนั้น

เมื่อมีการทอดผ้า พระสงฆ์ท่านจะรับผ้านั้น และ สวดว่า

อะนิจจา	**วะตะสังขารา**	สังขารไม่เที่ยงหนอ
อุปา	**ทะวะยะธัมมิโน**	เกิดขึ้นและเสื่อมไป
อุปปัชชิตวา	**นิรุชฌันติ**	เกิดขึ้นมาแล้วก็ดับไป
เตสัง	**วูปะสะโม สุโข**	การดับสังขารเสียได้เป็นความสุข

การทอดผ้าบังสุกุล ถือเป็นบุญใหญ่ ได้ถวาย ปัจจัยสี่แก่พระสงฆ์ แม้เราไม่ได้ทอดเอง การร่วมอนุโมทนา (การยินดี) ในบุญนั้น ย่อมเป็นบุญใหญ่ด้วยเช่นกัน

อานิสงส์ของการถวายผ้าบังสุกุลเพียงครึ่งผืน

ครั้งนั้น สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระนามว่า **ปทุมุตระ** ชื่อ **สุชาตะ** แสวงหาผ้าบังสุกุลอยู่ที่กองหยากเยื่อใกล้ทางรถ เราเป็นลูกจ้างของคนอื่นอยู่ในพระนครหงสาวดี ได้ถวายผ้าครึ่งผืนแล้วอภิวาทด้วยเศียรเกล้า ด้วยกรรมที่ทำไว้ดีแล้วนั้น และด้วยการตั้งเจตน์จำนงไว้ เราละร่างมนุษย์ ได้ไปสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เราเป็นจอมเทวดาเสวย **ราชสมบัติในเทวโลก ๓๓ ครั้ง** ได้เป็น**พระเจ้าจักรพรรดิ ๗๗ ครั้ง** และได้เป็น**พระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์ โดยคณานับมิได้** เพราะถวายผ้าครึ่งผืนเป็นทาน เราเป็นผู้ไม่มีภัยแต่ที่ไหน เบิกบานอยู่ทุกวันนี้ เราปรารถนา ก็พึงเอาผ้าเปลือกไม้คลุมแผ่นดินนี้ พร้อมทั้งป่า และภูเขาได้ นี้เป็นผลแห่งผ้าครึ่งผืนในกัปที่แสน แต่กัปนี้ เราได้ให้ทานใด ในกาลนั้นด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผล แห่งผ้าครึ่งผืน เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ... พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

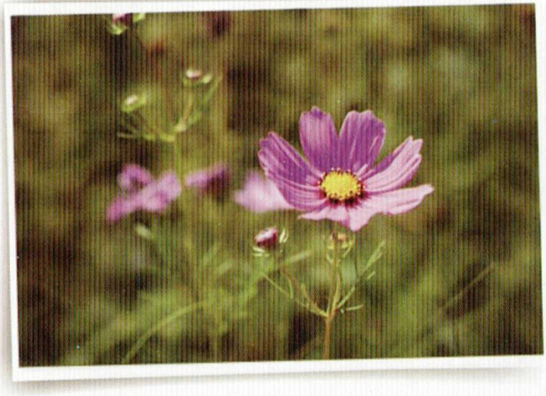
ทราบว่า ท่านพระอุปัฑฒทุสสทายกเถระได้ภาษิตคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล

อุปัฑฒทุสสทายกเถราปทาน ต.บ. ๓๓ /๘๕

อานิสงส์ แห่งการไหว้ผ้าบังสุกุลจีวร

เราได้เห็นผ้าบังสุกุลจีวรของพระศาสดาห้อยอยู่บนยอดไม้ แล้วได้ประนม อัญชลีไปทางนั้นไหว้บังสุกุลจีวร ในกัลป์ที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้ทำ กรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่ง สัญญาในบังสุกุลจีวร ในกัลป์ที่ ๔ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ จอมกษัตริย์พระนามว่าทุมหระ ทรงครอบครองแผ่นดินมีสมุทรสาคร ๔ เป็นที่สุด มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และ อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสุสัญญกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ด้วยประการฉะนี้แล ***สุสัญญกเถราปทาน. ต.บ. ๓๒ /๗๕***

อานิสงส์แห่งการบูชาผ้าบังสุกุล

ในที่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ มีภูเขาลูกหนึ่งชื่อ อุทัพพละ ที่ภูเขานั้น เราได้เห็นผ้าบังสุกุลจีวรห้อยอยู่บนยอดไม้ ครั้งนั้น เราร่าเริง มีจิตยินดี เลือกเก็บเอาดอกกระดิ่งทอง ๓ ดอกมาบูชาผ้าบังสุกุลจีวร ด้วยกรรมที่ทำไว้ดีแล้ว และด้วยการตั้งเจตน์จำนงไว้ เราละร่าง มนุษย์แล้ว ได้ไปสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ในกัปที่ ๙๑ แต่กัปนี้ เราได้ทำกรรมใดในการนั้น เพราะบูชาธงชัยแห่งพระอรหันต์ เราไม่รู้จักทุคติเลย เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ... พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้

ทราบว่า ท่านพระปังสุกูลปูชกเถระได้ภาษิตคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล ***ปังสุกูลปูชกเถราปทาน ต.บ. ๓๓/๘๒***

เวลามสูตร

(พระสูตร ที่กล่าวถึงลำดับแห่งอานิสงส์ของการกระทำดี)

สมัยหนึ่ง **พระผู้มีพระภาค** ประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวันอาราม ของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ใกล้พระนครสาวัตถี ครั้งนั้นแล ท่าน**อนาถบิณฑิกคฤหบดี**เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถามท่านอนาถบิณฑิกคฤหบดีว่า ดูกรคฤหบดี ในตระกูลของท่าน ยังให้ทานอยู่บ้างหรือหนอ ฯ

ท่านอนาถบิณฑิกคฤหบดีกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในตระกูลของข้าพระองค์ยังให้ทานอยู่ แต่ทานนั้นเป็นของเศร้าหมอง เป็นปลายข้าว มีน้ำผักดองเป็นที่สอง ฯ

ดูกรคฤหบดี คนให้ทานอันเศร้าหมองหรือประณีตก็ตาม แต่ให้ทานนั้นโดยไม่เคารพ ไม่ทำความนอบน้อมให้ ไม่ให้ด้วยมือตนเอง ให้ของที่เหลือ ไม่เชื่อกรรมและผลของกรรมให้ทาน ทานนั้น ๆ ย่อมบังเกิดผลในตระกูลใด ๆ ในตระกูลนั้น ๆ จิตของผู้ให้ทานย่อมไม่น้อมไปเพื่อบริโภคอาหารอย่างดี ย่อมไม่น้อมไปเพื่อ

บริโภคผ้าอย่างดี ย่อมไม่น้อมไปเพื่อบริโภคยานอย่างดี ย่อมไม่น้อมไปเพื่อบริโภคกามคุณ ๕ อย่างดี แม้บริวารชนของผู้ให้ทานนั้น คือ บุตร ภรรยา ทาส คนใช้ คนทำงาน ก็ไม่เชื่อฟัง ไม่เงี่ยหูฟัง ส่งจิตไปที่อื่นเสีย ข้อนั้นเพราะเหตุไร ทั้งนี้เป็นเพราะผลแห่งกรรมที่ตนกระทำโดยไม่เคารพ ฯ

ดูกรคฤหบดี บุคคลให้ทานอันเศร้าหมองหรือประณีตก็ตาม **แต่ให้ทานนั้น โดยเคารพ ทำความนอบน้อมให้ ให้ด้วยมือตนเอง ให้ของที่ไม่เหลือ เชื่อกรรมและผลของกรรมให้ทาน** ทานนั้น ๆ บังเกิดผลในตระกูลใด ๆ ในตระกูลนั้น ๆ จิตของผู้ให้ทานย่อมน้อมไปเพื่อบริโภคอาหารอย่างดี ย่อมน้อมไปเพื่อบริโภคผ้าอย่างดี ย่อมน้อมไปเพื่อบริโภคยานอย่างดี ย่อมน้อมไปเพื่อบริโภคกามคุณ ๕ อย่างดี แม้บริวารชนของผู้ให้ทานนั้น คือ บุตร ภรรยา ทาส คนใช้ คนทำงาน ก็เชื่อฟังดี เงี่ยหูฟัง ไม่ส่งจิตไปที่อื่น ข้อนั้นเพราะเหตุไร ทั้งนี้เป็นเพราะ ผลของกรรมที่ตนกระทำโดยเคารพ ฯ

ดูกรคฤหบดี เรื่องเคยมีมาแล้ว มีพราหมณ์ชื่อ **เวลามะพราหมณ์** ผู้นั้นได้ให้ทานเป็นมหาทานอย่างนี้ คือ ได้ให้ **ถาดทอง**เต็มด้วย **รูปิยะ** ๘๔,๐๐๐ ถาด ถาดรูปิยะเต็มด้วย**ทอง** ๘๔,๐๐๐ ถาด ถาดสำริดเต็มด้วย**เงิน** ๘๔,๐๐๐ ถาด ให้**ช้าง** ๘๔,๐๐๐ เชือก มีเครื่องประดับล้วนเป็นทอง มีธงทอง คลุมด้วยข่ายทอง ให้ **รถ** ๘๔,๐๐๐ คัน หุ้มด้วยหนังราชสีห์ หนังเสือโคร่ง หนังเสือเหลือง ผ้ากัมพลเหลือง มีเครื่องประดับล้วนเป็นทอง มีธงทอง คลุมด้วยข่ายทอง ให้ **แม่โคนม** ๘๔,๐๐๐ ตัว มีน้ำนมไหลสะดวก ใช้ภาชนะเงินรองน้ำนม ให้ **หญิงสาว** ๘๔,๐๐๐ คน ประดับด้วยแก้วมณีและแก้วกุณฑล ให้ **บัลลังก์** ๘๔,๐๐๐ ที่ลาดด้วยผ้าโกเชาว์ ลาดด้วยขนแกะสีขาว เครื่องลาดมีสัณฐานเป็นช่อดอกไม้ มีเครื่องลาดอย่างดีทำด้วยหนังชะมด มีเครื่องลาดเพดาน มีหมอนข้างแดงทั้งสอง ให้ **ผ้า** ๘๔,๐๐๐ โกฏิ เป็นผ้าเปลือกไม้ ผ้าแพร ผ้าฝ้าย เนื้อละเอียด จะป่วยกล่าวไปไยถึงข้าวน้ำ ของเคี้ยว ของบริโภค เครื่องลูบไล้ ที่นอน ไหลไปเหมือนแม่น้ำ ดูกรคฤหบดี ก็ท่านพึงมีความคิดอย่างนี้ว่า สมัยนั้น ผู้อื่นไม่ใช่เวลามพราหมณ์ผู้ที่ให้ทานเป็นมหาทานนั้น ดูกรคฤหบดี แต่ท่านไม่ควรเห็นอย่างนี้สมัยนั้น เราเป็นเวลามพราหมณ์ เราได้ให้ทาน

นั้นเป็นมหาทาน ก็ในทานนั้น ไม่มีใครเป็นพระทักขิเณยยบุคคล ใคร ๆ ไม่ชำระทักขิณานั้นให้หมดจด

ดูกรคฤหบดี ทานที่บุคคลเชื้อเชิญ **ท่านผู้ถึงพร้อมด้วยทิฐิ** (หมายถึงพระอริยบุคคลระดับ โสดาบัน) ผู้เดียวบริโภค **มีผลมากกว่าทานที่เวลามพราหมณ์ให้แล้ว** ทานที่บุคคลเชื้อเชิญให้ท่านผู้ถึงพร้อมด้วยทิฐิร้อยท่านบริโภค มีผลมากกว่าทานที่บุคคลเชื้อเชิญให้ท่านผู้ถึงพร้อมด้วยทิฐิผู้เดียวบริโภค

ทานที่บุคคลเชื้อเชิญให้ **พระสกทาคามี** ผู้เดียวบริโภค มีผลมากกว่าทานที่บุคคลเชื้อเชิญให้ท่านผู้ถึงพร้อมด้วยทิฐิร้อยท่านบริโภค ทานที่บุคคลเชื้อเชิญให้พระสกทาคามีร้อยท่านบริโภค มีผลมากกว่าทานที่บุคคลเชื้อเชิญให้พระสกทาคามีผู้เดียวบริโภค

ทานที่บุคคลเชื้อเชิญให้ **พระอนาคามี** ผู้เดียวบริโภค มีผลมากกว่าทานที่บุคคลเชื้อเชิญให้พระสกทาคามีร้อยท่านบริโภค ทานที่บุคคลเชื้อเชิญพระอนาคามีร้อยท่านบริโภค มีผลมากกว่าทานที่บุคคลเชื้อเชิญพระอนาคามีผู้เดียวบริโภค

ทานที่บุคคลถวายให้ **พระอรหันต์** ผู้เดียวบริโภค มีผลมากกว่าทานที่บุคคลเชื้อเชิญให้พระอนาคามีร้อยท่านบริโภค ทานที่บุคคลถวายให้พระอรหันต์ร้อยท่านบริโภค มีผลมากกว่าทานที่บุคคลถวายให้พระอรหันต์ผู้เดียวบริโภค

ทานที่บุคคลถวายให้ **พระปัจเจกพุทธเจ้า** รูปเดียวบริโภค มีผลมากกว่าทานที่บุคคลถวายให้พระอรหันต์ร้อยรูปบริโภค ทานที่บุคคลถวายให้พระปัจเจกพุทธเจ้าร้อยรูปบริโภค มีผลมากกว่าทานที่บุคคลถวายให้พระปัจเจกพุทธเจ้ารูปเดียวบริโภค

ทานที่บุคคลถวายให้ **พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า** บริโภค มีผลมากกว่าทานที่บุคคลถวายให้พระปัจเจกพุทธเจ้าร้อยรูปบริโภค ทานที่บุคคลถวายให้ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขบริโภค มีผลมากกว่าทานที่บุคคลถวายให้พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าบริโภค

การที่บุคคลสร้าง **วิหารถวายสงฆ์** ผู้มาจากจาตุรทิศ มีผลมากกว่าทานที่บุคคลถวายให้ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขบริโภค

การที่บุคคลมี **จิตเลื่อมใสถึงพระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์เป็นสรณะ** มีผลมากกว่าทานที่บุคคลสร้างวิหารถวายสงฆ์อันมาจากจาตุรทิศ

การที่บุคคลมี **จิตเลื่อมใสสมาทานสิกขาบท** คือ งดเว้นจากปาณาติบาต ฯลฯ จากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นฐานะแห่งความประมาท มีผลมากกว่าการที่บุคคลมีจิตเลื่อมใสถึงพระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์เป็นสรณะ

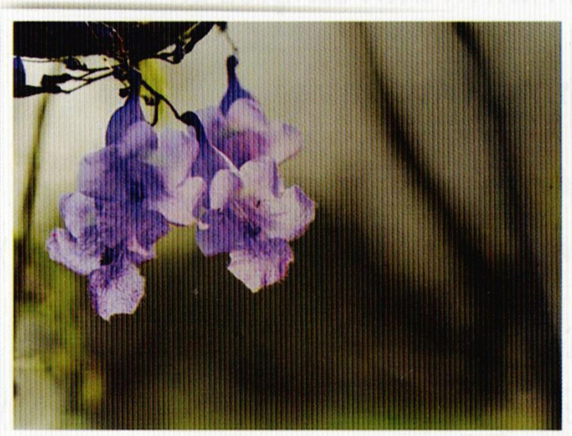
การที่บุคคล **เจริญเมตตาจิต** โดยที่สุดแม้เพียงเวลาสูดดมของหอม มีผลมากกว่าการที่บุคคลมีจิตเลื่อมใสสมาทานสิกขาบท คือ งดเว้นจากปาณาติบาต ฯลฯ

ดูกรคฤหบดีทานที่บุคคลเชื้อเชิญให้ท่านผู้ถึงพร้อมด้วยทิฐิผู้เดียวบริโภค มีผลมากกว่ามหาทานที่เวลามพราหมณ์ให้แล้ว ... การที่บุคคลเจริญเมตตาจิตโดยที่สุดแม้เพียงเวลาสูดดมของหอม มีผลมากกว่าการที่บุคคลมีจิตเลื่อมใสสมาทานสิกขาบท คือ งดเว้นจากปาณาติบาต ... และ...

การที่บุคคลเจริญ **อนิจจสัญญา** (คือรู้แจ้งด้วยใจ อย่างแท้จริงว่า ทุกอย่างแม้ขันธ์ห้า คือ ร่างกายและจิตใจ เป็นของไม่เที่ยง คือ เป็นอนิจจังไม่เที่ยง เป็นทุกขังคือเป็นทุกข์ เป็นอนัตตา คือ ไม่ใช่ตัวเราของเรา) แม้เพียงเวลาลัดนิ้วมือ มีผลมากกว่าการที่บุคคลเจริญเมตตาจิตโดยที่สุดแม้เพียงเวลาสูดดมของหอม ฯ

เวลามสูตร ๒๓/๒๒๔

พระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๓ พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ ๑๕

บทสวดมนต์

คำบูชาพระรัตนตรัย

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ

อิเมหิ สักกาเรหิ ตัง ภะคะวันตัง อะภิปูชะยามิ

สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม

อิเมหิ สักกาเรหิ ตัง ธัมมัง อะภิปูชะยามิ

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

อิเมหิ สักกาเรหิ ตัง สังฆัง อะภิปูชะยามิ

บทกราบพระรัตนตรัย

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา

พุทธังภะคะวันตัง อะภิวาเทมิ (กราบ)

สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม

ธัมมัง นะมัสสามิ (กราบ)

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

สังฆังนะมามิ (กราบ)

คำนมัสการพระรัตนตรัย

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

ไตรสรณคมน์

พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ
ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ
สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ

ทุติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ
ทุติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ
ทุติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ

ตะติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ
ตะติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ
ตะติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ

บทสวดสรรเสริญ
พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ

พระพุทธคุณ

อิติปิ โส ภะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ

วิชชาจะระณะ สัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู

อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ

สัตถา เทวะมะนุสสานัง พุทโธ ภะคะวาติ ฯ

พระธรรมคุณ

สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม

สันทิฏฐิโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก

โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหีติ ฯ

พระสังฆคุณ

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

อุชุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

ญายะปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

สามีจิปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

ยะทิทัง จัตตาริ ปุริสะยุคานิ อัฏฐะ ปุริสะปุคคะลา

เอสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิเณยโย อัญชะลี กะระณีโย

อะนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติ ฯ

สมาทานสิกขาบท เบญจศีล

ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

อทินนาทานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

กาเมสุมิจฉาจารา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

มุสาวาทา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

คำสมาทานสิกขาบท **เบญจศีล** คือการตั้งใจถือ **ศีลห้า** คำแปลคือ ข้าพเจ้าสมาทานสิกขาบท คือเจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม โกหก และดื่มสุรา ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้น ไป

คำแผ่เมตตาให้สรรพสัตว์

สัพเพ สัตตา	สัตว์ทั้งหลาย ที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมด ทั้งสิ้น
อะเวรา โหนตุ	จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีเวรแก่กันและกันเลย
อัพยาปัชฌา โหนตุ	จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้พยาบาทเบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย
อนีฆา โหนตุ	จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีความทุกข์กายทุกข์ใจเลย
สุขีอัตตานัง ปะริหะรันตุ	จงมีความสุขกายสุขใจ รักษาตน ให้พ้นจากทุกข์ภัย ทั้งสิ้นเถิด

บทกรวดน้ำ (อุทิศส่วนกุศล)

อิทัง เม มาตาปิตูนัง โหตุ สุขิตา โหนตุ มาตาปิตะโร

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่มารดาบิดาของข้าพเจ้า

ขอให้มารดาบิดาของข้าพเจ้า จงมีความสุข

อิทัง เม ญาตินัง โหตุ สุขิตา โหนตุ ญาตะโย

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้า

ขอให้ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้า จงมีความสุข

อิทัง เม คุรูปัชฌายาจริยานัง โหตุ
สุขิตา โหนตุ คุรูปัชฌายาจริยา

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแด่ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ของข้าพเจ้า

ขอให้ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ จงมีความสุข

อิทัง สัพพะ เทวะตานัง โหตุ สุขิตา โหนตุ สัพเพ เทวา

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่เทวดาทั้งหลาย

ขอให้เทวดาทั้งหลายจงมีความสุข

อิทัง สัพพะเปตานัง โหตุ สุขิตา โหนตุ สัพเพ เปตา

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่เปรตทั้งหลาย

ขอให้เปรตทั้งหลาย จงมีความสุข

อิทัง สัพพะ เวรีนัง โหตุ สุขิตา โหนตุ สัพเพ เวรี

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่คู่กรรมคู่เวรทั้งหลาย

ขอให้คู่กรรมคู่เวรทั้งหลาย จงมีความสุข

อิทัง สัพพะสัตตานัง โหตุ สุขิตา โหนตุ สัพเพ สัตตา

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จ แก่สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง

ขอให้สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง จงมีความสุข

อิธ โมทติ เปจฺจ โมทติ
กตปุญฺโญ อุภยตฺถ โมทติ
โส โมทติ โส ปโมทติ
ทิสฺวา กมฺมวิสุทฺธิมตฺตโน

คนทำดีย่อมร่าเริงในโลกนี้
คนทำดีย่อมร่าเริงในโลกหน้า
คนทำดีย่อมร่าเริงในโลกทั้งสอง
คนทำดีย่อมร่าเริง เบิกบานใจยิ่งนัก
เมื่อมองเห็นแต่กรรมบริสุทธิ์ของตน

สพฺพปาปสฺส อกรณํ กุสลสฺสูปสมฺปทา
สจิตฺตปริโยทปนํ เอตํ พุทธานสาสนํ

การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม
การทำจิตให้ผ่องใส นี้เป็นคำสอนของพระพุทธศาสนา

พุทธพจน์ : ทำอย่างไรจึงจะไม่กลัวต่อความตาย

"ดูกรคฤหบดี อริยสาวกผู้ได้สดับ ประกอบด้วย **ธรรม ๔ ประการ** ย่อม ไม่มีความสะดุ้งหวาดเสียว ไม่กลัวความตายที่จะมาถึงในภายหน้า ธรรม ๔ ประการ เป็นไฉน?

อริยสาวกผู้ได้สดับในธรรมวินัยนี้ ประกอบด้วย ความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวใน **พระพุทธเจ้า** ....ใน **พระธรรม**....ใน **พระสงฆ์** ... อีกประการหนึ่ง อริยสาวกผู้ได้สดับ ประกอบด้วย **ศีล** ที่พระอริยเจ้าใคร่แล้ว ... ย่อมไม่มีความสะดุ้งหวาดเสียวไม่กลัวความตายที่จะมาถึงในภายหน้า

ดูกรคฤหบดี อริยสาวกผู้ได้สดับ ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการนี้แล ย่อมไม่มีความสะดุ้งหวาดเสียว ไม่กลัวความตายที่จะมาถึงในภายหน้า" ***ทุสีลยสูตร ๑๙/๑๕๗๒***

พุทธพจน์ : สิ่งที่ควรพิจารณาเนือง ๆ

" ดูกรภิกษุทั้งหลาย ฐานะ ๕ ประการนี้ อันสตรี บุรุษ คฤหัสถ์ หรือบรรพชิตควรพิจารณาเนือง ๆ ๕ ประการเป็นไฉน คือ สตรี บุรุษ คฤหัสถ์ หรือบรรพชิต ควรพิจารณาเนือง ๆ ว่า **เรามีความแก่เป็นธรรมดา** ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้ ๑ **เรามีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา** ไม่ล่วงพ้นความเจ็บไข้ไปได้ ๑ **เรามีความตายเป็นธรรมดา** ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้ ๑ **เราจะต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น** ๑ **เรามีกรรมเป็นของตน** เป็นทายาทแห่งกรรม มีกรรม เป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่ง จักทำกรรมใด ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม เราจะเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น ๑ ฯ "

" เมื่ออริยสาวกนั้นพิจารณาฐานะนั้นอยู่เนือง ๆ มรรคย่อมเกิดขึ้น อริยสาวกนั้นย่อมเสพ อบรม ทำให้มากซึ่งมรรคนั้นอยู่ **ย่อมละสังโยชน์ได้ อนุสัยย่อมสิ้นไป** " ***ฐานสูตร ๒๒/๕๗***

" ผู้วายชนม์ เป็นแบบไว้ ให้ศึกษา
เพื่อนำพา จิตให้ ในกุศล
ควรน้อมจิต พินิจใน การวายชนม์
ว่าทุกคน ก็ต้องเป็น เช่นนั้นเอง "

ประสงค์จะได้หนังสือเล่มนี้ กรุณาติดต่อได้ที่....

น.พ. จักรพงศ์ ไพบูลย์ โทร. ๐๘-๑๓๗๒-๘๐๗๓

คุณกาญจนา กุณฑียะ โทร. ๐๘-๑๘๕๙-๙๕๒๗ หรือ ๐-๒๘๓๔-๙๒๒๒ ต่อ ๑๑๔

คุณขนิษฐา ประสงค์ โทร. ๐๘-๕๑๑๑-๓๐๑๐ หรือ ๐-๒๘๓๔-๙๒๒๒ ต่อ ๑๑๕

กุสลา ธมฺมา

เป็นคำนำหน้าของบทสวดพระอภิธรรม
เป็นหนังสือที่เหมาะสำหรับทุกคน
ในหนังสือจะบอกถึงประโยชน์ ที่จะได้รับในงานบำเพ็ญกุศล
และมีธรรมะที่สำคัญมากมาย เช่น พุทธพจน์
เรื่องของ ศีล บุญกิริยา และ การเจริญมรณสติ

ภาพโดย พญ. ใจทิพย์ ไพบูลย์